

TRH

Tratat de biblioteconomie

2014

trebuie să respecte atât principiile de dezvoltare a colecțiilor cât și carta colecțiilor, adoptate de biblioteca respectivă. Există mai multe etape de lucru care trebuie să se regăsească în protocoalele de selecție. Prima etapă privește expunerea amănunțită a activității de selecție planificate. În cazul achiziției se va indica: dacă se au în vedere subclasele CZU/Dewey; achiziții curente și achiziții retrospective; achiziții la inițiativa bibliotecii sau a utilizatorilor etc. Etapa următoare este repartizarea amănunțită a muncii de selecție pe departamente și oameni în cadrul bibliotecii. În cea de-a treia etapă se vor detalia criteriile de selecție propuse care se vor aplica diferențiat în diferite departamente ale bibliotecii. Urmează normele pentru achizițiile retrospective. În cea de-a cincea etapă se vor enumera instrumentele de selecție utilizate de către bibliotecarul selector (pliante, prospecte editoriale, reviste bibliografice, informații privind lucrările în curs de apariție etc.). Ultima etapă fixează modalitățile de verificare și control privind justetea criteriilor aplicate în etapele precedente¹⁰¹.

2.1.5. Selecția documentelor

Achiziția propriu-zisă a documentelor este precedată de selecție.

Selecția documentelor este activitatea care constă în alegerea de documente în scopul achiziționării plecând fie de la bibliografii, cataloage ale editorilor și librarilor, liste de oferte sau donații, fie de la documentele propriu-zise, în vederea dezvoltării și actualizării judicioase a colecțiilor unei biblioteci, a unui centru sau serviciu de documentare etc., ținându-se seama de fondurile deja existente și de interesele de studiu și cercetare ale utilizatorilor.

Selecția se face pe baza politicii documentare adoptate de bibliotecă, materializată într-o serie de documente, cum este *carta colecțiilor, planul de dezvoltare a colecțiilor și protocoalele de selecție*.

În activitatea complexă de dezvoltare a colecțiilor, selecția este o operațiune intelectuală plină de responsabilitate, ce stă la baza deciziei de achiziție, întreprinsă de una sau mai multe persoane competente în domeniu, în timp ce achiziția este o operație de rutină care presupune stăpânirea unei tehnici de lucru comerciale și a unei bune organizări contabile. Ea determină în final calitatea și cantitatea colecțiilor.

Realizarea unei selecții de calitate presupune însușirea unei metodologii profesionale care trebuie respectată cu strictețe. Această metodologie cuprinde mai multe etape.

2.1.5.1. Informare bibliografică

Informarea bibliografică este activitatea de bază în sprijinul procesului de selecție. Grație unei temeinice informări asupra publicațiilor cunoaștem sursele posibile de achiziție în profilul bibliotecii respective.

În practica de bibliotecă există trei tipuri de informare bibliografică:

- prospectivă;
- curentă;
- retrospectivă.

Informare prospectivă

Prin informarea prospectivă se urmărește cunoașterea viitoarelor apariții de documente. Această activitate cere din partea unității bibliotecare un efort continuu. Informația obținută, indiferent de sursă, trebuie verificată cu atenție. Sursele de informare sunt extrem de numeroase și cuprind persoane, instituții și documente.

Persoanele, formate cel mai des din specialiști în diferite ramuri de activitate¹⁰², reprezintă o sursă inestimabilă de informare deoarece, pe de o parte, cunosc bine domeniul lor de activitate, iar, pe de altă parte, fiind în contact cu alți colegi, află intențiile editoriale ale acestora. În plus, știu care sunt personalitățile mondiale cele mai reprezentative și lucrările lor în curs de apariție, prin parcurgerea diferitelor publicații seriale și chiar din relațiile directe cu acestea. Tot ele sunt cele care cunosc activitatea editorială a institutelor de cercetare în care lucrează și pot ține la curent biblioteca cu lucrările care urmează să apară, cu atât mai mult cu cât literatura științifică din multe institute științifice are o circulație limitată. Specialiștii pot informa și despre diferite reuniuni naționale și internaționale care pun în circulație documente.

Listele de titluri pe care diferiți furnizori de documente le propun spre editare sunt difuzate cu multă vreme înainte de publicare fie pe suport hârtie, fie din ce în ce mai frecvent pe suport informatic, și trebuie bine cunoscute de bibliotecarii care se ocupă cu achiziția. Se știe că pe baza opțiunilor făcute de bibliotecari, librari, alte instituții și persoane interesate, editorii, în economia de piață, își fixează tirajul lucrărilor.

O sursă importantă de informare prospectivă pentru producția românească de carte este *Bibliografia cărților în curs de apariție – CIP*¹⁰³, editată lunar de Biblioteca Națională a României, care cuprinde descrierile bibliografice realizate în cadrul programului Catalogarea Înaintea Publicării (CIP). Un număr cuprinde aproximativ 2 000 de înregistrări¹⁰⁴. Fiecare bibliografie CIP conține și o listă a editurilor înregistrate în numărul respectiv cu datele de contact (adresă, telefon, email etc.). *Bibliografia cărților în curs de apariție* reprezintă un material de referință extrem de util pentru selecția de documente pentru biblioteci. De menționat că această bibliografie conține și un index al editurilor participante la programul CIP, cu toate datele de contact. Tot Biblioteca Națională a editat în 2007 *Catalogul editurilor din România*¹⁰⁵, instrument de valoare informațională deosebită pentru cunoașterea editurilor românești și a profilului acestora. Orice bibliotecă trebuie să fie bine informată despre editurile românești în vederea unei corecte orientări în achiziție.

Informațiile despre editurile străine și intențiile lor editoriale sunt obținute fie direct de la respectivele edituri, fie prin consultarea site-ului acestora, fie de la diferite companii naționale prin intermediul cărora achiziționează publicații străine.

Marile biblioteci, cu un volum important de achiziții, își organizează baze documentare proprii privind furnizorii de documente. Fiecărui furnizor i se întocmește o fișă cu toate datele de identificare. Totalitatea acestor fișe formează catalogul de furnizori, organizat tematic sau geografic. În cadrul aceluiași domeniu, furnizorii sunt ordonați alfabetic. Dacă până nu demult catalogul de furnizori se întocmea pe fișe, astăzi întreaga evidență se ține electronic, într-un fișier propriu, ca de altfel și datele privind comenzile și alte tranzacții legate de procesul de achiziție.

Pentru serialele românești, există mai multe companii care oferă cataloage cu publicațiile periodice editate la noi. Pe baza acestor cataloage se întocmesc liste de titluri de ziare și reviste, care pot fi achiziționate, cuprinzând următoarele elemente: editura, numărul de ordine din catalog,

titlul publicației periodice, prețul. Informarea prospectivă pentru periodicele străine se face prin consultarea cataloagelor presei externe, editate, de asemenea, de mai multe companii sau pe baza catalogului general al presei internaționale *Ulrich's International Periodicals Directory*, apărut anual atât pe suport hârtie cât și pe suport electronic.

Informare curentă

Informarea curentă are în vedere aparițiile efective de publicații.

Sursele de informare pentru achiziția curentă sunt extrem de variate. Cele mai multe sunt reprezentate de documentele secundare sau terțiare care înregistrează producția editorială:

- bibliografii naționale¹⁰⁶;
- bibliografii specializate;
- bibliografii ascunse (aflate în interiorul unor documente primare, de regulă, cărți);
- cataloage și prospecte editoriale;
- reviste dedicate noilor apariții editoriale, cum au fost la noi , în perioada comunistă *Cărți noi*, apoi, după 1990, *Universul cărții*; în Franța producția editorială este înregistrată săptămânal în *Livres hebdo*, iar în SUA, Marea Britanie și Canada în *Books in Print*;
- recenzii;
- rezumate sau simple semnalări în publicații de specialitate;
- repertorii de noi reviste și publicații oficiale;
- informații în mass-media;
- volume primite ca semnal de la editori, care pot fi returnate în caz că nu prezintă interes.

La informațiile asupra cărților pe hârtie, s-au adăugat în ultima vreme sursele de informare din ce în ce mai numeroase asupra cărților online, cărților audio și video care își găsesc un loc tot mai important în bibliotecile contemporane.

Documentele care nu sunt comercializate sunt de cele mai multe ori greu de găsit de un bibliotecar lipsit de experiență. Literatura subterană sau cenușie de tipul tezelor de doctorat, rapoartelor științifice, conferințelor, preprinturilor, care este vehiculată, de regulă, în interiorul unui organism științific, poate fi cunoscută în două feluri:

- în mod direct, prin contacte personale cu autorii sau organismele care produc asemenea documente¹⁰⁷;
- în mod indirect, prin cercetarea bibliografiilor utilizate de diferiți autori care folosesc adesea și documente nepublicate, a bibliografiilor numeroaselor organizații naționale și internaționale care înregistrează și documente de ramură nepublicate. Asemenea date le obținem, de exemplu, din bibliografiile ONU și ale organizațiilor specializate din sistemul Națiunilor Unite, de tipul UNESCO, FAO, OMS etc. Există și repertorii – într-un număr mai mic decât cele curente – care înregistrează documentele nepublicate (rapoarte tehnice și științifice, teze de doctorat etc.).

Și la noi, în ultimii ani, mai ales după aderarea la Uniunea Europeană, numărul rapoartelor de cercetare nepublicate produse de specialiștii români a crescut considerabil, atât al celor de nivel național, cât și al celor de nivel internațional. Din păcate, în absența unei legislații care să permită o valorificare optimă a rapoartelor prin punerea lor la dispoziția cercetătorilor și a altor specialiști, acestea rămân de cele mai multe ori necunoscute. Nu există nici măcar o bibliografie în care să se înregistreze temele de cercetare abordate, ceea ce poate conduce la o repetare a acestora de o altă echipă de cercetători.

Identificarea tuturor acestor surse posibile de achiziții presupune din partea specialiștilor din biblioteci un efort susținut și constant. Sursa de informare va fi evaluată în funcție de canalul pe care sosește și de competența prezumtivă a persoanelor de la care vine.

Selecția acestor documente în vederea achiziției – în cazul în care este posibil acest lucru – trebuie făcută cu precauție și, în toate cazurile, cu sprijinul direct al utilizatorilor. Pe de altă parte, documentele acestea fiind cu circulație limitată și cu destinație precisă, nu interesează, de regulă, decât un număr restrâns de cititori.

Gradul de utilitate a unei achiziții pentru bibliotecă trebuie să pornească și de la natura suportului documentului. În acest sens, va fi evitată achiziția documentelor pe suporturi dificil de citit sau pentru lectura cărora biblioteca nu dispune de aparatura corespunzătoare.

Informații utile pentru achiziția de documente pot fi obținute și de pe site-urile asociațiilor editorilor din România și de la târgurile pe care acești editori le organizează. Există în prezent mai multe asociații și federații ale editorilor din țara noastră: Federația Editorilor și Difuzorilor de Carte din România (FEDCR), compusă din Asociația Publicațiilor Literare și Editorilor din România și

Asociația Difuzorilor și Editorilor – Patronat al Cărții; Federația Editorilor din România, membră a Federației Editorilor Europeni; Uniunea Editorilor din România (UER); Asociația Editorilor din România (AER).

Dintre acestea, activități mai bogate privind cunoașterea producției de carte autohtonă desfășoară ultimele două, Uniunea Editorilor din România și Asociația Editorilor din România.

UER provine din Asociația Editurilor cu Profil Pedagogic și Cultural și este specializată în cărți școlare și universitare, deținând, prin cei 50 de membri ai săi, peste 80% din piața cărții școlare. În anul 2004, prin demersurile făcute de UER, România a devenit a 69-a țară membră a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY), cel mai important organism de promovare pe plan mondial în acest domeniu. UER editează revista lunară *Universul școlii*, publicație de informare și opinie în domeniul educației, învățământului și culturii, care este difuzată cu precădere în licee și școli generale, în biblioteci și librării. Totodată UER organizează împreună cu Societatea Română de Radiodifuziune, Salonul Internațional de Carte pentru Copii - *Insula misterioasă IBBY* și Târgul de carte școlară - *Gaudeamus*. Este parteneră împreună cu Federația Internațională a Comunităților Educative (FICE - România) în Programul *Bucuria Lecturii*, care studiază impactul lecturii asupra elevilor.

AER, înființată în 1991, prin cei 70 de membri ai săi, este astăzi principala asociație profesională a editării de carte. AER urmărește instituirea unei strategii naționale a creației, editării, comercializării, difuzării și promovării cărții românești. De mai mulți ani, este organizator unic al pavilionului românesc la Târgul de carte de la Frankfurt, una din cele mai mari manifestări de acest gen din lume. Asociația editorilor este autorul unei moțiuni în sprijinul cărții și al culturii scrise, în care se solicită protejarea producției de carte, întrucât crearea, editarea, comercializarea, difuzarea și promovarea cărții sunt apreciate drept activități de interes național.

AER realizează două activități importante pentru cunoașterea producției editoriale de carte: statistica anuală a pieței românești de carte și baza de date a editorilor, distribuitorilor și tipografilor români.

Statistica anuală a pieței românești de carte este realizată în cadrul programului Euroart – Fondul Cultural European pentru România - , finanțat de Uniunea Europeană, parte componentă a programului Ministerului Culturii – Dimensiunea Culturală a Democrației. Se face aici o analiză detaliată a activității de editare, distribuție și tipărire a cărții.

Baza de date a editorilor, distribuitorilor și tipografilor români, produsă odată cu statistica pieții de carte, este – alături de *Catalogul editurilor din România*, editat de Biblioteca Națională – o sursă importantă de informații pe care bibliotecarul de achiziție trebuie să o folosească.

De reținut că de mai mulți ani AER are în plan realizarea unui *books in print* românesc, intitulat *Catalogul cărților disponibile*. Din păcate, apariția sa este mereu amânată.

Numărul furnizorilor români care oferă informații despre noile apariții editoriale sau care fac abonamente la diferite documente noncarte sau seriale este din ce în ce mai mare.

Din rândul acestora cităm:

1. ROMDIDAC S.A. – companie de material didactic, una dintre cele mai vechi firme care se ocupă cu realizarea de abonamente la publicații periodice din străinătate, la baze de date online și pe CD-ROM, cu importul de carte tehnico-științifică, având ca beneficiari peste 85% din instituțiile de învățământ superior și de cercetare științifică. Este reprezentantul exclusiv pentru România al bazelor de date EBSCO. Adresă – <http://www.romdidac.ro>

2. RODIPET – PRESS DISTRIBUTION a fost cea mai importantă companie de distribuție a presei din România (deținând circa 25% din cota de piață națională). Poseda o vastă rețea națională de agenții de distribuție cu filiale în toate județele țării. Colabora cu peste 500 de edituri de periodice și de carte din țară, distribuind lunar peste 14 milioane de exemplare de ziare și reviste, precum și cărți. Deținea un magazin virtual pentru a contracta abonamente online la orice publicație națională și la un mare număr de publicații internaționale. Din păcate, compania este în insolvență de patru ani.

3. Amco Press SRL – companie înființată în 1991 având ca obiect principal de activitate abonamente la publicații periodice românești la care s-au adăugat mai târziu și publicațiile neperiodice străine prin colaborarea cu cel mai mare difuzor mondial, FAXON. Începând din 1998, principala activitate a firmei devine realizarea de hărți pe suport hârtie și digital. Deține astăzi cea mai mare rețea românească de produse cartografice, care acoperă întregul teritoriu național. Produce hărți promoționale în mai multe limbi străine pentru Ministerul Turismului și pentru companii precum Nissan sau Petrom. Adresă – <http://www.amcopress.ro>

4. Books-Unlimited – companie înființată în 1993 ca importator și distribuitor al cărților științifice și tehnice englezești. În plus, realizează abonamente la reviste electronice și baze de date. Adresă – <http://www.books-unlimited.ro>

5. Informa Management – companie înființată în 2004, care are ca obiect principal de activitate comerțul cu produsele online de tipul cărți electronice, jurnale electronice și baze de date online. Este reprezentantul exclusiv pentru România al bazelor de date Proquest și Elsevier. Adresă – <http://www.informa-update.com>

6. PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS – companie de distribuție de carte străină fondată în 1999. Importă îndeosebi lucrări de referință de tipul enciclopedii, dicționare, tratate fundamentale din diferite domenii de la peste 250 de edituri și grupuri editoriale din întreaga lume. Adresă – <http://www.prior-books.ro>

7. MEDIA PRESS abonamente – companie care distribuie publicații românești și străine în regim de abonament. Adresă – <http://www.mpa.ro>

8. INTERPRESS SPORT SRL – companie care se ocupă cu abonamente la publicații periodice românești și străine.

Bibliotecile importante, pentru o dezvoltare științifică a colecțiilor, își constituie baze documentare de materiale de informare. În acest sens, întrețin relații cu producătorii și furnizorii de publicații de la care obțin date privind noile apariții editoriale. Fiecărui furnizor i se întocmește o fișă, în cazul bibliotecilor fără program informatic, sau un fișier pentru cele informatizate. Totalitatea acestor fișe formează *catalogul de furnizori*, organizat tematic sau geografic, în ordinea alfabetică a autorilor sau titlurilor. Marile biblioteci își țin în sistem electronic întreaga evidență legată de achiziții (furnizori, comenzi, tranzacții).

Informare retrospectivă

Informarea retrospectivă are rolul de a oferi date și informații asupra unor publicații apărute în trecut, care nu au fost achiziționate la momentul apariției lor, dar pe care biblioteca dorește să le achiziționeze fie pentru a-și completa colecțiile cu publicații lipsă, deteriorate sau pierdute de cititori, fie cu cărți absente dintr-o serie sau numere de reviste. Unele biblioteci sunt interesate de a afla informații referitoare la dezvoltarea anumitor fonduri de publicații, care intră în zona de interes a utilizatorilor (manuscrise, incunabule, cărți rare, stampe, gravuri etc.), sau la lucrări pentru profiluri și discipline nou apărute în structura unei biblioteci de învățământ.

Sursele de informare retrospectivă sunt extrem de variate plecând de la cataloagele anticarilor și listele de licitații de cărți rare și prețioase și ajungând până la diferite tipuri de bibliografii retrospective cu caracter general sau specializat.

Achiziția retrospectivă se realizează științific numai pe baza *catalogului de lacune* aflat în Serviciul de dezvoltare a colecțiilor. Acest catalog este organizat pe domenii, iar în cadrul acestora, în ordinea alfabetică a autorilor sau titlurilor de publicații.

2.1.6. Politica de achiziție

Politica de achiziție reprezintă ansamblul de acțiuni vizând achiziționarea de documente plecând de la bibliografii, cataloage editoriale și de librărie, cataloage de anticariat, liste de schimb sau de la documentele înseși, în vederea dezvoltării și actualizării colecțiilor unei biblioteci sau ale altui organism documentar, ținându-se seama de fondurile deja existente și de cerințele utilizatorilor.

Așa cum precizam mai sus, achiziția documentelor nu se face la întâmplare, ci pe baza unei *politici de achiziție care, în Carta Colecțiilor – documentul de bază privind planificarea dezvoltării colecțiilor într-o bibliotecă – poate fi pe termen lung, mediu sau scurt.*

În politica de achiziție se urmăresc două aspecte: valoarea informativă a colecțiilor existente, care este nivelul de plecare, și intensitatea achizițiilor curente, care este nivelul așteptat.

2.1.6.1. Elementele politicii de achiziție

Elementele principale care stau la baza unei politici de achiziție eficiente sunt următoarele:

1. bugetul și resursele umane ale bibliotecii;
2. tipul de bibliotecă;
3. prioritățile în achiziție;
4. statutul profesional și juridic al unității bibliotecare;